

Η φρίκη του βομβάρδισμα

Με σκληρή ειρωνεία και κοφτή γλώσσα

ΤΗΣ ΑΡΧΟΝΤΗΣ ΚΟΡΚΑ

Τέλη της δεκαετίας του 1960 στις ΗΠΑ. Δολοφονείται ο πρόεδρος Κένεντι. Δολοφονείται ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ. Ο πόλεμος στο Βιετνάμ συνεχίζεται. Ο Κερτ Βόνεγκατ γράφει το «Σφαγείο νούμερο πέντε».

Το βιβλίο αυτό μπήκε γρήγορα στη λίστα των κλασικών της αμερικανικής λογοτεχνίας. Το οξύδερκες του χιούμορ, η αδιόρατη ειρωνεία, η τρυφερότητα, η πολιτική του δήλωση και αποψη και η βαθιά ανθρώπινη προσέγγισή του μπορούν να αγγίξουν τους αναγνώστες κάθε εποχής. Ο Βόνεγκατ αναμειγνύει έξυπνα διάφορα λογοτεχνικά είδη, ενώ την ίδια στιγμή, γράφει με τρόπο που γρήγορα αναγνωρίζεται ως αποκλειστικά δικός του. Παρόλο που μιλά απερίφραστα για όλη τη σκληρότητα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, το κείμενο δεν παραμένει στο ενδεχομένως αναμενόμενο αντιπολεμικό πλαίσιο. Την ίδια στιγμή, ο ρόλος του υποκειμένου στην Ιστορία, το ζήτημα της ελεύθερης βούλησης, το παράλογο της ύπαρξης έρχονται να συνδέσουν μια

ιστορία απλή, αλλά και τόσο περίπλοκη.

Το αφηγηματικό παιχνίδι είναι προφανές από την αρχή του βιβλίου. Ο Βόνεγκατ μιλά για τον εαυτό του ως επιζήσαντα του βομβαρδισμού της Δρέσδης, που γύρισε στην πατρίδα του και τώρα απολαμβάνει μια ευημερία η οποία, εν τούτοις, δεν τον κάνει να ξεχάσει τα όσα πέρασε στον πόλεμο. Θέλει να γράψει ένα βιβλίο για αυτά, ένα πολεμικό βιβλίο, αλλά πριν από αυτό θέλει να μιλήσει για τον Μπίλι Πίλγκριμ, που είχε βρεθεί κι εκείνος στη Δρέσδη. Μέσω αυτού, ο Βόνεγκατ θα πει περισσότερα απ' όσα θα έλεγε ποτέ η απλή παράθεση μιας μαρτυρίας.

Ο ήρωάς του, γεννημένος στο Ιλιουμ της Νέας Υόρκης, κατείταγη στον στρατό και βρέθηκε στη Δρέσδη όταν αυτή ισοπεδώθηκε από τους βομβαρδισμούς των συμμάχων. Δεν βρέθηκε, όμως, μόνο εκεί. Είχε την ικανότητα να βρίσκεται σε διάφορες χρονικές στιγμές –στο παρελθόν αλλά και στο μέλλον του– και σε διάφορους τόπους – στο πεδίο της μάχης, στο νοσοκομείο όταν τραυματίστηκε, στο σπίτι του αλλά και στον πλανήτη Τραλφάμαντορ, έχοντας αναπτύξει σχέσεις με τους κατοίκους του και υιοθετώντας σταδιακά την κοσμοθεω-

ρδισμού της Δρέσδης

ρία τους. Οι Τραλφμαντοριανοί βιώνουν την πραγματικότητα σε τέσσερις διαστάσεις - αυτό σημαίνει σε γενικές γραμμές ότι μπορούν να ξέρουν τι συμβαίνει σε παρόν, παρελθόν και μέλλον. Μπορεί κάποιος να έχει πεθάνει σε μία διάσταση, αλλά να εξακολουθεί να ζει σε μία άλλη.

Το εύρημα του πλανήτη Τραλφάμαντορ λειτουργεί. Χωρίς καμία περιπαικτική διάθεση απέναντι στον Πίλγκριμ, χωρίς να υπαινίσσεται ότι ο ήρωάς του είναι τρελός, ο Βόνεγκατ έχει την ευκαιρία να καταθέσει την άποψή του για το ζήτημα της ελεύθερης βούλησης (που οι Τραλφμαντοριανοί έχουν βρει μόνο στον πλανήτη Γη), τη φρίκη του πολέμου, τον παραλογισμό της βίας, αξιοποιώντας τα στοιχεία της επιστημονικής φαντασίας που ο ίδιος θεωρεί ότι ταιριάζουν στο κείμενό του. Οι ήρωες αυτής της ιστορίας –οι σύντροφοι του Πίλγκριμ στον στρατό, οι Βρετανοί αιχμάλωτοι, ο Κίλγκορ Τράουτ, η Βαλένσια Μέρμπλ, τα παιδιά του αλλά και η Μοντάνα Γουάιλντχακ– δεν μπορούν, δυστυ-

ΚΕΡΤ ΒΟΝΕΓΚΑΤ

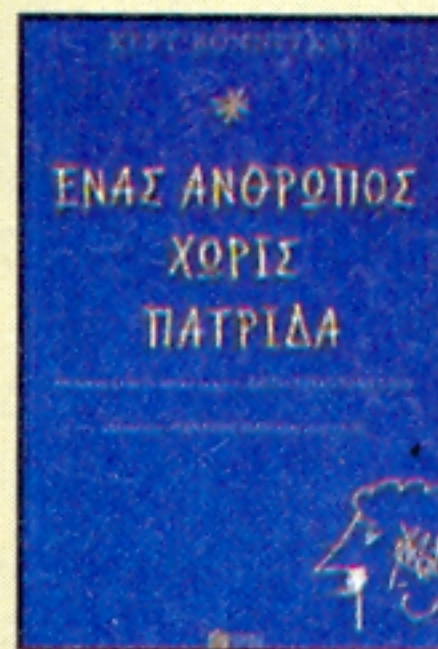
Σφαγείο νούμερο πέντε

ΜΤΦΡ.: ΦΙΛΙΠΠΟΣ

ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

«ΚΕΔΡΟΣ»

ΣΕΛ. 228, € 14

ΚΕΡΤ ΒΟΝΕΓΚΑΤ

Ενας άνθρωπος χωρίς πατρίδα

ΜΤΦΡ.: ΘΑΝΑΣΗΣ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

«ΠΑΤΑΚΗΣ»

ΣΕΛ. 206, € 11,50

ΚΕΡΤ ΒΟΝΕΓΚΑΤ

Η φωλιά της γάτας

ΜΤΦΡ.: ΦΙΛΙΠΠΟΣ

ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

«ΚΕΔΡΟΣ»

ΣΕΛ. 270, € 12

χώς, να ταξιδεύουν στον χρόνο. Είναι παγιδευμένοι στο παρόν και στην κάθε στιγμή που βιώνουν, τονίζοντας ακόμη περισσότερο την τραγικότητά τους απέναντι στη γνώση για τα μελλούμενα που διαθέτει ο Μπίλι.

Οι περιγραφές των όσων συνέβησαν στη Δρέσδη είναι δυνατές. Με γλώσσα κοφτή και πολλές φορές μαύρο χιούμορ, ο Βόνεγκατ θα μιλήσει για το «Σφαγείο νούμερο

πέντε», το μέρος όπου στρατιώτες και αιχμάλωτοι κρύφτηκαν κι έζησαν λίγο πριν αρχίσουν οι βομβαρδισμοί.

Σίγουρα, το κείμενο του Βόνεγκατ μπορεί να φανεί παρωχημένο για τον σημερινό αναγνώστη. Ίσως και να είναι –ας μην ξεχνάμε ότι έχουν περάσει σχεδόν 40 χρόνια από την εμφάνισή του και έχει υπάρξει ορόσημο της εποχής του. Παρ' όλα αυτά, εξακολουθεί να είναι ένα έξυπνο κείμενο, ενός συγγραφέα που χειρίζεται επιδέξια τα μέσα του και καταφέρνει να περάσει αυτό που τον ενδιαφέρει.

Πρόκειται για ένα έργο γεμάτο λεπτές εννοιολογικές αποχρώσεις, αναφορές σε άλλα έργα –μουσικά, ζωγραφικά, λογοτεχνικά– και αρκετά λογοπαίγνια, που δεν είναι πάντα προφανή.

Η μετάφρασή του –επιτέλους– στη γλώσσα μας είναι από μόνη της ένα γεγονός. Δυστυχώς, όμως, δεν ευτύχησε. Το κείμενο βρίθει λαθών που πολλές φορές δυσχεραίνουν την ανάγνωση. Από τη λάθος μετάφραση της λέξης optometrist σε ο-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛ. 20

πομετρικό αντί για οπιομέτρη (που εμφανίζεται πολύ συχνά στο κείμενο, μιας και είναι το επάγγελμα του Πίλγκριμ) έως τους στίχους του Μάρτιν Λούθερ (σελ. 41) αντί για του Μαρτίνου Λούθηρου και την πραγματικά λάθος κατανόηση και μετάφραση του κειμένου (σελ. 81 – Ο πόλεμος έπνεε τα λούισθια... – σελ. 50 πρωτοτύπου). Υπάρχει ακόμη έλλειψη επεξηγηματικών υποσημειώσεων για πολλά πολιτιστικά στοιχεία που υπάρχουν διάσπαρτα στο κείμενο, οι οποίες θα βοηθούσαν τον αναγνώστη να καταλάβει καλύτερα το χιούμορ του συγγραφέα (π.χ. «Η φωτιά του Αγίου Ελμο», σελ. 75, «Οι Πειρατές της Πενζάνς», σελ. 105, «Ο ταύρος του Χέρφορντ», σελ. 154, «Το πνεύμα του '76», σελ. 155) και απουσία επισήμανσης των λογοπαίγνιων (σελ. 109, ο Τζέρι - λογοπαίγνιο με το Germans και το όνομα Jerry), ενώ ορισμένα στοιχεία, ενδεχομένως φαινομενικά ασήμαντα, έχουν παραλειφθεί (σελ. 119, έτρωγε μια σοκολάτα, πρωτότυπο σελ. 77 she was eating a Three Musketeers Candy Bar, σελ. 122, τώρα έτρωγε μια άλλη, με διαφορετική γεύση, σελ. 79 πρωτοτύπου, now she was eating a Milky Way). Υπάρχουν επίσης τυπογραφικά (Το σπίτι του Μπίλι ήταν αδειανά, σελ. 73, Οι Γερμανοί, σελ. 80, είχε υπηρετήσεις, σελ. 163, κανένας του –αντί κανένας τους-, σελ. 216), και ορθογραφικά λάθη (στηθοσκοπέιο, σελ. 217). Τέλος, υπάρχει μια γενικότερη δυσκαμψία σε αρκετά σημεία του κειμένου (π.χ. ο κεντρικός κλόουν, αγκαλιασμένοι σαν κουτάλια, κατασκευή τσιγάρων, Δρεσδινοί, υστερολαμπή, οι συμπονούντες τα άλογα κ.λπ.), που αφήνει μια αίσθηση υφολογικής ανομοιογένειας. Δεδομένου ότι το κείμενο, σύμφωνα με την ταυτότητα του βιβλίου, πέρασε από επιμέλεια, πολλά από αυτά τα λάθη θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί.

Στα θετικά της προσπάθειας, η επιτυχημένη απόδοση των πολλών τειράστιχων που υπάρχουν στο κείμενο και η έξυπνη απόδοση του «Febs» – «Four-eyed Bastards» σε «Γυάμπα - Γυαλάκηδες Μπάσταρδοι» (σελ. 167).